

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 5 grudnia 2019 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Dyrektywa 2011/83/UE – Prawo konsumenckie – Artykuł 2 ust. 1 – Pojęcie „konsumenta” – Artykuł 3 ust. 1 – Umowa zawarta pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem – Umowa dotycząca dostarczania ogrzewania sieciowego – Artykuł 27 – Niezamówione świadczenia – Dyrektywa 2005/29/WE – Nieuczciwe praktyki handlowe stosowane przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym – Artykuł 5 – Zakaz nieuczciwych praktyk handlowych – Załącznik I – Niezamówiona dostawa – Przepisy krajowe wymagające, aby każdy właściciel nieruchomości w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do sieci ciepłowniczej uczestniczył w kosztach zużycia energii cieplnej w częściach wspólnych oraz instalacji wewnętrznej budynku – Efektywność energetyczna – Dyrektywa 2006/32/WE – Artykuł 13 ust. 2 – Dyrektywa 2012/27/UE – Artykuł 10 ust. 1 – Informacje o rozliczeniach – Przepisy krajowe przewidujące, że w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, rachunki dotyczące zużycia energii cieplnej z instalacji wewnętrznej są naliczane dla każdego właściciela mieszkania w budynku, proporcjonalnie do ogrzewanej objętości jego mieszkania

W sprawach połączonych C-708/17 i C-725/17

mających za przedmiot dwa wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Rayonen sad Asenovgrad (sąd rejonowy w Asenowgradzie, Bułgaria) (C-708/17) i Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) (C-725/17) postanowieniami, odpowiednio, z dnia 6 grudnia 2017 r. i z dnia 5 grudnia 2017 r., które wpłynęły do Trybunału, odpowiednio, w dniach 19 grudnia 2017 r. i 27 grudnia 2017 r., w postępowaniach:

„EVN Bułgaria Toplofikatsia” EAD

przeciwko

Nikolinie Stefanovej Dimitrovej (C-708/17),

oraz

„Toplofikatsia Sofia” EAD

przeciwko

Mitkowi Simeonovi Dimitrovowi (C-725/17),

przy udziale:

„Termokomplekt” OOD,

* Język postępowania: bułgarski.

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: M. Vilaras, prezes izby, S. Rodin, D. Šváby (sprawozdawca), K. Jürimäe i N. Piçarra, sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: C. Strömholm, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 grudnia 2018 r., rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu „EVN Bulgaria Toplofikatsia” EAD – S. Radev i S. Popov, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu „Toplofikatsia Sofia” EAD – S. Chakalski, I. Epitropov i V. Ivanov, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu N.S. Dimitrovej – S. Memtsov i D. Dekov, adwokaci,
- w imieniu rządu litewskiego – G. Taluntyté, J. Prasauskienė i D. Kriauciūnas, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – N. Ruiz García, K. Talabér-Ritz i N. Nikolova, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 30 kwietnia 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/29/WE z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych”) (Dz.U. 2005, L 149, s. 22), art. 13 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności energetycznej w zastosowaniu końcowym wykorzystania i usług energetycznych oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/76/EWG (Dz.U. 2006, L 114, s. 64), art. 5 i 27 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 1999/44/WE oraz uchylającej dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 97/7/WE (Dz.U. 2011, L 304, s. 64), a także art. 10 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylającej dyrektywy 2004/8/WE oraz 2006/32/WE (Dz.U. 2012, L 315, s. 1).
- 2 Wnioski te zostały złożone w ramach dwóch sporów między „EVN Bulgaria Toplofikatsia” EAD (zwaną dalej „EVN”) a Nikoliną Stefanową Dimitrovą (C-708/17) i „Toplofikatsia Sofia” EAD a Mitkiem Simeonovem Dimitrovem (C-725/18) w przedmiocie pozwów o zapłatę rachunków dotyczących zużycia energii cieplnej z instalacji wewnętrznej budynków, w których jest wspólnota mieszkaniowa.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2005/29

- 3 Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy 2005/29 stanowi:

„Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów prawa zobowiązań umownych, w szczególności dla postanowień dotyczących ważności, zawierania lub skutków umowy”.

- 4 Artykuł 5 tej dyrektywy stanowi:

„1. Nieuczciwe praktyki handlowe są zabronione.

[...]

5. Załącznik I zawiera wykaz praktyk handlowych, które uznaje się za nieuczciwe w każdych okolicznościach. [...]”.

- 5 Załącznik I do wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Praktyki handlowe uznawane za nieuczciwe w każdych okolicznościach”, zawiera następujący fragment:

„Agresywne praktyki handlowe

[...]

29) Żądanie natychmiastowej lub odroczonej zapłaty za produkty bądź zwrotu lub przechowania produktów, które zostały dostarczone przez przedsiębiorcę, ale nie zostały zamówione przez konsumenta (dostawa niezamówiona), z wyjątkiem sytuacji, gdy produkt jest produktem zastępczym dostarczonym zgodnie z art. 7 ust. 3 dyrektywy 97/7/WE [Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz.U. 1997, L 144, s. 19)]”.

Dyrektywa 2011/83

- 6 Motywy 14 i 60 dyrektywy 2011/83 stanowią:

„(14) Niniejsza dyrektywa nie powinna wpływać na prawo krajowe w dziedzinie prawa umów w odniesieniu do tych aspektów prawa umów, które nie są przez nią uregulowane. Dlatego też niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać prawa krajowego regulującego na przykład zawieranie lub ważność umowy (na przykład w przypadku braku zgodnych oświadczeń woli). Niniejsza dyrektywa nie powinna również wpływać na prawo krajowe w zakresie środków ochrony prawnej o charakterze ogólnym dotyczących umów, przepisów dotyczących publicznego ładu gospodarczego, na przykład przepisów o nadmiernych lub wygórowanych cenach, ani na przepisy o nieetycznych transakcjach prawnych.

[...]

(60) Ponieważ praktyka niezamówionych świadczeń, polegająca na dostarczaniu konsumentom niezamówionych towarów lub świadczeniu na ich rzecz niezamówionych usług, jest zakazana na mocy dyrektywy [2005/29], lecz nie przewidziano w niej umownych środków ochrony, konieczne

jest wprowadzenie w niniejszej dyrektywie umownych środków ochrony zwalniających konsumenta z obowiązku jakiegokolwiek zapłaty z tytułu dostarczania takich niezamówionych towarów lub świadczenia takich niezamówionych usług”.

7 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

1) »konsument« oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych niniejszą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą ani wykonywaniem wolnego zawodu;

[...]”.

8 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do każdej umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, na warunkach i w zakresie określonym w jej przepisach. Ma ona zastosowanie również do umów, których przedmiotem jest dostarczanie wody, gazu, energii elektrycznej lub dostarczanie centralnego ogrzewania [ogrzewania sieciowego], w tym również przez dostawców publicznych, w zakresie, w jakim towary te dostarczane są na podstawie umowy.

[...]

5. Niniejsza dyrektywa nie może wpływać na krajowe ogólne prawo umów, między innymi, na przepisy dotyczące ważności, zawierania lub skutków umowy, w zakresie, w jakim aspekty ogólnego prawa umów nie są regulowane w niniejszej dyrektywie.

[...]”.

9 Artykuł 27 tej dyrektywy, zatytułowany „Niezamówione świadczenia”, stanowi:

„Konsument jest zwolniony z obowiązku jakiegokolwiek zapłaty w przypadkach niezamówionego dostarczania towarów, wody, gazu, energii elektrycznej, dostarczania centralnego ogrzewania [ogrzewania sieciowego] lub dostarczania treści cyfrowych, lub niezamówionego świadczenia usług, zakazanych na mocy art. 5 ust. 5 i pkt 29 załącznika I do dyrektywy [2005/29]. W takich przypadkach brak odpowiedzi konsumenta na takie niezamówione dostarczanie towarów lub takie niezamówione świadczenie usług, nie stanowi zgody”.

10 Artykuł 28 ust. 2 dyrektywy 2011/83 przewiduje, że „[p]rzepisy [tej] dyrektywy mają zastosowanie do umów zawartych po dniu 13 czerwca 2014 r.”.

Dyrektywa 2006/32

11 Zgodnie z motywami 12, 20 i 29 dyrektywy 2006/32:

„(1) We Wspólnocie istnieje potrzeba poprawy efektywności wykorzystania energii przez użytkowników końcowych, zarządzania popytem na energię i wspierania produkcji energii ze źródeł odnawialnych, ponieważ w perspektywie krótko- i średnioterminowej istnieją stosunkowo niewielkie możliwości wywierania wpływu w inny sposób na warunki dostaw i dystrybucji energii, czy to drogą tworzenia nowych mocy, czy też usprawnienia przesyłu i dystrybucji energii. Niniejsza dyrektywa przyczynia się więc do poprawy zabezpieczenia niezawodności dostaw energii.

[...]

- (12) Niniejsza dyrektywa wymaga podjęcia działań przez państwa członkowskie, zaś osiągnięcie jej celów zależy od skutków, jakie te działania spowodują dla końcowych użytkowników energii. Ostateczny wynik działań podjętych przez państwa członkowskie zależy więc od wielu czynników zewnętrznych, które wpływają na zachowanie użytkowników w zakresie zużycia energii, oraz ich woli wprowadzania w życie metod oszczędzania energii i stosowania urządzeń energooszczędnych. Dlatego też, nawet jeżeli państwa członkowskie zobowiążą się do podjęcia wysiłków zmierzających do osiągnięcia celu ustalonego jako 9% oszczędności energii, krajowy cel w zakresie oszczędności energii ma charakter indykatywny i nie wiąże się dla państw członkowskich z prawnym obowiązkiem osiągnięcia tej wartości docelowej.

[...]

- (20) Dystrybutorzy energii, operatorzy systemu dystrybucji oraz przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii mogą poprawić efektywność energetyczną we Wspólnocie, jeżeli będą oferować usługi energetyczne obejmujące efektywne wykorzystanie energii, w takich obszarach jak zapewnienie komfortu termicznego w pomieszczeniach, ciepłej wody do użytku domowego, chłodzenia, produkcji towarów, oświetlenia oraz mocy napędowej. Maksymalizacja zysków tych przedsiębiorstw staje się zatem bardziej związana ze sprzedażą usług energetycznych dla możliwie jak największej liczby klientów, niż ze sprzedażą możliwie jak największej ilości energii dla poszczególnych klientów. Państwa członkowskie powinny starać się unikać zakłóceń konkurencji w tej dziedzinie w celu zapewnienia równego zakresu działań wszystkim dostawcom energii; mogą one jednakże przekazać to zadanie krajowym organom regulacyjnym.

[...]

- (29) W celu umożliwienia użytkownikom końcowym podejmowania decyzji dotyczących ich indywidualnego zużycia energii, w oparciu o pełniejszą wiedzę, powinni oni otrzymywać odpowiednią ilość danych o tym zużyciu oraz inne istotne informacje, takie jak informacje o dostępnych środkach poprawy efektywności energetycznej, porównanie profili użytkowników końcowych oraz obiektywne specyfikacje techniczne sprzętu zużywającego energię, w tym sprzętu opartego na »czynniku czwartym« lub podobnego. [...]

[...]”.

- 12 Artykuł 1 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Celem niniejszej dyrektywy jest opłacalna ekonomicznie poprawa efektywności końcowego wykorzystania energii w państwie członkowskim poprzez:

- a) określenie celów orientacyjnych oraz stworzenie mechanizmów, zachęt i ram instytucjonalnych, finansowych i prawnych, niezbędnych w celu usunięcia istniejących barier rynkowych i niedoskonałości rynku utrudniających efektywne końcowe wykorzystanie energii;
- b) stworzenie warunków dla rozwoju i promowania rynku usług energetycznych oraz dla dostarczania odbiorcom końcowym innych środków poprawy efektywności energetycznej”.

- 13 Artykuł 13 ust. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, by na tyle, na ile jest to technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnych oszczędności energii, odbiorcy końcowi energii elektrycznej, gazu, centralnego [sieciowego] ogrzewania lub chłodzenia oraz ciepłej wody użytkowej

mieli możliwość nabycia po konkurencyjnych cenach indywidualnych liczników, które dokładnie oddają rzeczywiste zużycie energii przez odbiorcę końcowego i informują o rzeczywistym czasie korzystania z energii.

W przypadku wymiany liczników powinno się zagwarantować możliwość nabycia liczników indywidualnych po konkurencyjnych cenach, chyba że jest to technicznie niewykonalne lub nieopłacalne w stosunku do szacowanych potencjalnych oszczędności w perspektywie długoterminowej. W przypadku podłączania nowych liczników w nowych budynkach lub przy wykonaniu ważniejszych renowacji budynków, zgodnie z dyrektywą 2002/91/WE [Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (Dz.U. 2003, L 1, s. 65)], powinno się zawsze zagwarantować możliwość nabycia indywidualnych liczników po konkurencyjnych cenach.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by w odpowiednich przypadkach rachunki wystawiane przez dystrybutorów energii, operatorów systemu dystrybucji i przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii opierały się na rzeczywistym zużyciu energii i były sformułowane w sposób jasny i zrozumiały. Odbiorcom końcowym wraz z rachunkiem udostępniane są odpowiednie informacje pozwalające na całościowe zapoznanie z bieżącymi kosztami energii. Rachunek na podstawie rzeczywistego zużycia energii jest wystawiany dostatecznie często, by umożliwić odbiorcy regulowanie swojego zużycia energii”.

- 14 Na mocy art. 27 dyrektywy 2012/27 dyrektywa 2006/32 została uchylona ze skutkiem od dnia 5 czerwca 2014 r., z zastrzeżeniem pewnych wyjątków.

Dyrektywa 2012/27

- 15 Motywy 8 i 20 dyrektywy 2012/27 przewidują:

„(8) W dniu 8 marca 2011 r. Komisja przyjęła komunikat w sprawie planu na rzecz efektywności energetycznej z 2011 roku. Potwierdzono w nim, że Unia nie jest na właściwej drodze do osiągnięcia swojego celu w zakresie efektywności energetycznej. Dzieje się tak mimo postępów w realizacji krajowych polityk w zakresie efektywności energetycznej opisanych w pierwszych krajowych planach działania na rzecz efektywności energetycznej przedstawionych przez państwa członkowskie zgodnie z wymogami dyrektywy [2006/32]. Wstępna analiza drugich planów działania potwierdza, że Unia nie jest na właściwej drodze do osiągnięcia tego celu. Aby tę sytuację zmienić, plan na rzecz efektywności energetycznej z 2011 r. przedstawia szereg strategii i środków w dziedzinie efektywności energetycznej obejmujących cały łańcuch energetyczny, w tym wytwarzanie, przesył i rozdział energii; wiodącą rolę sektora publicznego w dziedzinie efektywności energetycznej; budynki i urządzenia; przemysł oraz potrzebę przyznania odbiorcom końcowym kompetencji do sterowania własnym zużyciem energii. [...]

[...]

(20) Przeprowadzona ocena możliwości ustanowienia na poziomie Unii »białych certyfikatów« wykazała, że w obecnej sytuacji system taki doprowadziłby do nadmiernych kosztów administracyjnych, a ponadto istnieje ryzyko, że oszczędność energii byłaby skoncentrowana tylko w pewnej liczbie państw członkowskich, a nie na terytorium całej Unii. Cele takiego systemu na poziomie Unii można osiągnąć w lepszy sposób, przynajmniej na obecnym etapie, za pomocą krajowych systemów zobowiązujących przedsiębiorstwa użyteczności publicznej sektora energetycznego do poprawy efektywności energetycznej lub innych alternatywnych środków z dziedziny polityki, pozwalających na uzyskanie takiej samej oszczędności energii. Wskazane jest, aby poziom ambicji tego rodzaju systemów był ustanawiany we wspólnych ramach na poziomie Unii, przy jednoczesnym zapewnieniu państwom członkowskim elastyczności

wystarczającej do pełnego uwzględnienia krajowej organizacji podmiotów działających na rynku, specyfiki sektora energetycznego oraz przyzwyczajzeń odbiorców końcowych. Wspólne ramy powinny zapewnić przedsiębiorstwom użyteczności publicznej sektora energetycznego możliwość oferowania usług energetycznych wszystkim odbiorcom końcowym, a nie tylko tym, którym sprzedają one energię. Prowadzi to do nasilenia konkurencji na rynku energii, gdyż przedsiębiorstwa użyteczności publicznej sektora energetycznego mogą wyróżnić swój produkt poprzez świadczenie dodatkowych usług energetycznych. Wspólne ramy powinny umożliwić państwom członkowskim uwzględnienie w swoim krajowym programie wymogów służących osiągnięciu celu społecznego, w szczególności, aby zapewnić, by słabi ekonomicznie odbiorcy mieli dostęp do korzyści wynikających ze zwiększonej efektywności energetycznej. Państwa członkowskie powinny określić, w oparciu o obiektywne i niedyskryminacyjne kryteria, którzy dystrybutorzy energii lub które przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii powinny mieć obowiązek osiągnięcia docelowej wielkości oszczędności energii u użytkowników końcowych, określonej w niniejszej dyrektywie.

[...]”.

16 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 2012/27 ma następujące brzmienie:

„Niniejsza dyrektywa ustanawia wspólną strukturę ramową dla środków służących wspieraniu efektywności energetycznej w Unii, aby zapewnić osiągnięcie głównego unijnego celu zakładającego zwiększenie efektywności energetycznej o 20% do 2020 r., a także stworzyć warunki dla dalszego polepszania efektywności energetycznej po wspomnianej dacie docelowej.

Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy, których celem jest usunięcie barier na rynku energii oraz przezwyciężenie nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku, które ograniczają efektywność dostaw i wykorzystywania energii, a także przewiduje ustalenie orientacyjnych krajowych celów w zakresie efektywności energetycznej na 2020 r.”.

17 Artykuł 9 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, by na tyle, na ile jest to technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnej oszczędności energii, odbiorcy końcowi energii elektrycznej, gazu ziemnego, ciepła sieciowego, chłodu sieciowego oraz ciepłej wody użytkowej mieli możliwość nabycia po konkurencyjnych cenach indywidualnych liczników, które dokładnie oddają rzeczywiste zużycie energii przez odbiorcę końcowego i podają informacje o rzeczywistym czasie korzystania z energii.

[...]

3. W przypadku gdy energia cieplna i chłodnicza lub ciepła woda są dostarczane do budynku z sieci ciepłowniczej lub z centralnego źródła obsługującego większą liczbę budynków, na wymienniku ciepła lub na granicy dostawy zostaje zamontowany licznik energii cieplnej lub ciepłej wody.

W budynkach wielomieszkaniowych i wielofunkcyjnych z własnym źródłem centralnego ogrzewania/chłodzenia lub zaopatrywanych z sieci ciepłowniczej lub z centralnego źródła obsługującego większą liczbę budynków do dnia 31 grudnia 2016 r. zostaną zamontowane – tam, gdzie jest to technicznie wykonalne i opłacalne – również liczniki zużycia indywidualnego do pomiaru zużycia energii cieplnej lub chłodniczej lub ciepłej wody dostarczanej do każdego lokalu. W przypadku gdy zastosowanie indywidualnych liczników nie jest technicznie wykonalne lub nie jest opłacalne, do pomiarów zużycia energii cieplnej na każdym grzejniku stosowane są indywidualne podzielniki kosztów ciepła, chyba że dane państwo członkowskie wykaże, że montaż takich podzielników kosztów ciepła nie byłby opłacalny. W takich przypadkach można rozważyć alternatywne opłacalne sposoby pomiaru zużycia energii cieplnej.

W przypadku gdy przeważającym rodzajem zabudowy są budynki wielomieszkaniowe, które zaopatrywane są z systemu ciepłowniczego lub chłodniczego lub które posiadają własne wspólne systemy ogrzewania lub chłodzenia obsługujące takie budynki, państwa członkowskie mogą wprowadzić przejrzyste zasady podziału kosztów zużycia energii cieplnej lub ciepłej wody w takich budynkach, aby zapewnić przejrzystość i dokładność rozliczania indywidualnego zużycia. W stosownych przypadkach zasady takie obejmują wytyczne w sprawie sposobu podziału kosztów energii cieplnej lub ciepłej wody, jak następuje:

- a) ciepła woda na potrzeby bytowe;
- b) straty energii cieplnej w instalacji w budynku oraz energia cieplna do celów ogrzewania powierzchni wspólnych (jeżeli klatki schodowe i korytarze są wyposażone w grzejniki);
- c) energia cieplna do celów ogrzewania mieszkań”.

18 Artykuł 10 ust. 1 akapit pierwszy omawianej dyrektywy przewiduje:

„W przypadku gdy odbiorcy końcowi nie mają inteligentnych liczników, o których mowa w dyrektywach 2009/72/WE [Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylającej dyrektywę 2003/54/WE (Dz.U. 2009, L 211, s. 55)] i 2009/73/WE [Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotyczącej wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylającej dyrektywę 2003/55/WE (Dz.U. 2009, L 211, s. 94)], państwa członkowskie zapewnią, do dnia 31 grudnia 2014 r., aby informacje o rozliczeniach były wiarygodne, dokładne oraz oparte na rzeczywistym zużyciu, zgodnie z załącznikiem VII pkt 1.1, w odniesieniu do energii elektrycznej i gazu, w przypadku gdy jest to technicznie możliwe i ekonomicznie uzasadnione”.

19 Zgodnie z art. 27 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2012/27:

„Dyrektywa [2006/32] traci moc z dniem 5 czerwca 2014 r., z wyłączeniem jej art. 4 ust. 1–4 i załączników I, III oraz IV do niej, bez uszczerbku dla obowiązków państw członkowskich dotyczących terminów jej transpozycji do prawa krajowego. Artykuł 4 ust. 1–4 dyrektywy 2006/32/WE oraz załączniki I, III i IV do niej tracą moc ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2017 r.”.

20 Artykuł 28 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2012/27 brzmi następująco:

„Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do dnia 5 czerwca 2014 r.”.

21 Załącznik VII do tej dyrektywy, zatytułowany „Minimalne wymagania w zakresie rozliczeń i informacji o rozliczeniach na podstawie rzeczywistego zużycia energii elektrycznej i gazu” w pkt 1.1 stanowi, co następuje:

„Aby umożliwić odbiorcom końcowym regulowanie własnego zużycia energii, co najmniej raz w roku należy dokonać rozliczenia na podstawie rzeczywistego zużycia, a co najmniej raz na kwartał należy udostępnić informacje o rozliczeniach – na żądanie lub w przypadku gdy odbiorcy wybrali opcję otrzymywania elektronicznych rozliczeń – a w innych przypadkach dwa razy do roku. Gaz wykorzystywany wyłącznie do gotowania nie musi spełniać tego wymogu”.

Prawo bułgarskie

Ustawa o prawie energetycznym

- 22 Zakon za energetika (ustawa o prawie energetycznym) z dnia 9 grudnia 2003 r. (DV nr 107 z dnia 9 grudnia 2003 r.) w brzmieniu mającym zastosowanie do postępowań głównych (zwana dalej „ustawą o prawie energetycznym”) zawiera następujące przepisy:

„133. 2) Przyłączenie instalacji odbiorców w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, odbywa się za pisemną zgodą członków wspólnoty, którzy posiadają co najmniej dwie trzecie własności budynku.

[...]

139. 1) Podział zużycia energii cieplnej w nieruchomościach, w których jest wspólnota mieszkaniowa, jest dokonywany zgodnie z systemem podziału zużycia.

[...]

140. 1) Podział zużycia energii cieplnej między odbiorców w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, jest dokonywany poprzez:

[...]

2. urządzenia do podziału zużycia energii cieplnej, czyli indywidualne podzielniki kosztów ogrzewania, które spełniają normy obowiązujące w kraju lub indywidualne liczniki termiczne;

[...]

- 3) Wewnętrzne instalacje grzewcze i instalacje z ciepłą wodą w budynku stanowią części wspólne należące do wspólnoty.

[...]

142. 1) Energię cieplną przeznaczoną do ogrzewania budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa stanowi różnica pomiędzy całkowitą ilością energii cieplnej przeznaczonej do dystrybucji w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, a ilością energii cieplnej do podgrzewania ciepłej wody, określona zgodnie z art. 141 ust. 1.

2) Energia cieplna przeznaczona do ogrzewania budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, dzieli się na ciepło pochodzące z instalacji wewnętrznych, energię cieplną przeznaczoną dla ogrzewania części wspólnych i energię cieplną przeznaczoną do ogrzewania poszczególnych lokali.

[...]

- 149a. 1) Odbiorcy energii cieplnej w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, mogą kupować energię cieplną od dostawcy wybranego za pisemną zgodą członków wspólnoty, którzy posiadają co najmniej dwie trzecie własności budynku.

[...]

153. 1) Wszyscy właściciele i posiadacze prawa rzeczowego do korzystania z nieruchomości w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączeni do podstacji abonenckiej lub do jej samodzielnej części są odbiorcami energii cieplnej i są zobowiązani do zainstalowania

urządzeń do rozdziału zużycia energii cieplnej, o których mowa w art. 140 ust. 1 pkt 2, na urządzeniach grzewczych znajdujących się w ich lokalu i do uiszczania kosztów związanych ze zużyciem energii cieplnej, zgodnie z warunkami określonymi we właściwym zarządzeniu, o którym mowa w art. 36 ust. 3.

2) W przypadku gdy członkowie wspólnoty, którzy posiadają co najmniej dwie trzecie własności budynku i są przyłączeni do podstacji abonenckiej lub do jej samodzielnej części, nie chcą być odbiorcami energii cieplnej przeznaczonej do ogrzewania lub podgrzewania ciepłej wody, mają oni obowiązek zgłoszenia tego na piśmie w przedsiębiorstwie przesyłu energii cieplnej oraz złożenia wniosku o zaprzestanie dostaw energii cieplnej przeznaczonej do ogrzewania lub podgrzewania ciepłej wody do tej podstacji abonenckiej lub do jej samodzielnej części.

[...]

5) W przypadku gdy przewidziany jest system podziału energii cieplnej, odbiorcy w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, nie są uprawnieni do odłączenia dopływu energii cieplnej do urządzeń grzewczych znajdujących się w ich lokalu poprzez ich fizyczne odłączenie od instalacji wewnętrznych budynku.

6) Odbiorcy zamieszkali w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, którzy odetną zasilanie w energię cieplną od urządzeń grzewczych znajdujących się w ich lokalu, pozostają odbiorcami energii cieplnej w odniesieniu do ciepła wyemitowanego przez instalację wewnętrzną oraz źródła ciepła zlokalizowane w częściach wspólnych budynku”.

Ustawa o ochronie konsumentów

23 Artykuł 62 zakon za zashtita na potrebitelite (ustawy o ochronie konsumentów, DV nr 99 z dnia 9 grudnia 2005 r.), który transponował do bułgarskiego porządku prawnego art. 27 dyrektywy 2011/83, stanowi:

„1. Zakazane jest odpłatne dokonywanie na rzecz konsumenta niezamówionej dostawy towarów, wody, gazu, energii elektrycznej, ogrzewania sieciowego lub treści cyfrowych lub niezamówione świadczenie usług.

2. W przypadku niezamówionej dostawy towarów, wody, gazu, energii elektrycznej, ogrzewania sieciowego lub treści cyfrowych lub niezamówionego świadczenia usług konsument nie jest zobowiązany do zwrotu towarów i nie jest zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia za towar lub usługę na rzecz osoby, która dostarczyła ten towar lub usługę.

3. Brak odpowiedzi konsumenta na dostawę towarów i świadczenie usług, o których mowa w ust. 1, nie stanowi zgody”.

Ustawa o prawie własności

24 Artykuł 38 ust. 1 zakon za sobstvenostta (ustawy o prawie własności, DV nr 92 z dnia 16 listopada 1951 r.) stanowi:

„W budynkach, w których piętra lub części pięter należą do różnych właścicieli, grunt, na którym wybudowano budynek, dziedziniec, fundamenty, ściany zewnętrzne, wewnętrzne ściany działowe różnych części, wewnętrzne ściany nośne, słupy, dźwigary, podciągi, legary, schody, podesty, dachy, ściany między strychami i piwnicami różnych właścicieli, przewody kominowe, drzwi zewnętrzne budynku i drzwi prowadzące do wspólnych strychów i piwnic, łączy wszystkich rodzajów instalacji

i ich centralne urządzenia, windy, rynny, pomieszczenie dozorczy i wszelkie inne elementy, które ze względu na swój charakter lub przeznaczenie służą do wspólnego użytku, należą do wszystkich właścicieli”.

Rozporządzenie w sprawie ogrzewania sieciowego

- 25 Artykuł 70 ust. 1 naredba za toplosnabdyavaneto no 16-334 (rozporządzenia nr 16-334 w sprawie ogrzewania sieciowego) z dnia 6 kwietnia 2007 r. stanowi:

„Ilość energii cieplnej mierzonej przez licznik termiczny w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, w tym w odniesieniu do nieruchomości odbiorców nieposiadających urządzeń do podziału zużycia energii cieplnej lub odbiorców, których urządzenia grzewcze zostały zdemontowane, zostaje rozdzielona zgodnie z zasadami określonymi w załączniku”.

- 26 Punkt 6.1 załącznika do tego rozporządzenia stanowi, że „[i]lość energii cieplnej wykorzystanej do ogrzewania obejmuje ilości ciepła wyemitowane z instalacji wewnętrznych przez urządzenia grzewcze znajdujące się w częściach wspólnych części i przez urządzenia grzewcze znajdujące się w poszczególnych lokalach”.
- 27 Ponadto pkt 6.1.3 owego załącznika wskazuje, że „[i]lość energii cieplnej Q_c , wyrażonej w kWh, wyemitowanej przez instalację wewnętrzną, zostaje rozdzielona proporcjonalnie do objętości ogrzewanych nieruchomości, zgodnie z projektem budowlanym”.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

Sprawa C-708/17

- 28 N.S. Dimitrova jest właścicielką nieruchomości w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do ogrzewania sieciowego.
- 29 Zgodnie z umową zawartą na podstawie art. 153 ust. 1 ustawy o prawie energetycznym EVN dostarcza do tego budynku energię cieplną wykorzystywaną do ogrzewania, zaopatrywania w ciepłą wodę oraz ogrzewania emitowanego przez instalację wewnętrzną.
- 30 W ramach tej umowy spółka dokonująca podziału zużycia energii cieplnej przypisała do nieruchomości N.S. Dimitrovej zużycie o wartości 266,25 lewa bułgarskich (BGN) (około 136 EUR) za okres od dnia 1 listopada 2012 r. do dnia 30 kwietnia 2015 r.
- 31 Ponieważ N.S. Dimitrova nie uściła tej kwoty, spółka EVN spowodowała doręczenie jej przez Rayonen sad Asenovgrad (sąd rejonowy w Asenowgradzie, Bułgaria) nakazu zapłaty.
- 32 N.S. Dimitrova wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty, podnosząc, że nie istnieje żaden stosunek zobowiązaniowy pomiędzy nią a EVN, że brak jest dowodu rzeczywistej wykorzystanej ilości energii cieplnej, a zużycie figurujące na rachunkach przedstawionych przez EVN nie odzwierciedla rzeczywistego zużycia przez nią energii, co stanowi naruszenie art. 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32.
- 33 Sąd odsyłający uściła, że w tej sprawie przedmiotem sporu w postępowaniu głównym jest niezapłacenie kwot związanych z zużyciu energii wyemitowanej przez wewnętrzną instalację budynku, a mianowicie całość przewodów i instalacji dystrybucji i dostaw energii cieplnej wewnątrz budynku, w tym pionowych rur ogrzewania przechodzących przez każde mieszkanie.

- 34 W tym względzie sąd odsyłający powziął wątpliwości co do zgodności z prawem rozliczenia zużycia energii wyemitowanej, w każdym mieszkaniu, przez instalację wewnętrzną budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, w przypadku gdy – jak w niniejszej sprawie – takie rozliczanie jest ustalane proporcjonalnie do ogrzewanej objętości lub zgodnie z projektem budowlanym, bez uwzględnienia ilości ciepła rzeczywiście wyemitowanego w tej nieruchomości. Wskazuje on również, że N.S. Dimitrova nie używa energii cieplnej ani do ogrzewania swojego mieszkania, ani do zaopatrywania się w ciepłą wodę do użytku domowego.
- 35 Ponadto sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy konsumentowi przysługuje na podstawie art. 27 dyrektywy 2011/83 prawo do nieuiszczania kosztów związanych z dostarczoną energią cieplną, której nie zamawiał. Zauważyła ona, że w wyroku w sprawie wykładni z dnia 25 maja 2017 r., który jest wiążący dla sądów niższego rzędu, Varhoven kasatsionen sad (najwyższy sąd kasacyjny, Bułgaria) orzekł, że ustawa o prawie energetycznym, w szczególności jej art. 153 ust. 6, nie jest sprzeczna z art. 62 ustawy o ochronie konsumentów, ponieważ nie jest on sprzeczny z ustawy o ochronie konsumentów, zważywszy, że to nie do każdego indywidualnego współwłaściciela, lecz do większości współwłaścicieli należy złożenie wniosku o dostawę ogrzewania w budynkach objętych wspólnotą mieszkaniową i – ogólnie – podjęcie decyzji, czy i w jaki sposób części wspólne powinny być użytkowane, w związku z czym wspólnotę jako całość należy uznać za odbiorcę tej usługi.
- 36 W tych okolicznościach Rayonen sad Asenovgrad (sąd rejonowy w Asenowgradzie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 13 ust. 2 dyrektywy [2006/32] dopuszcza, aby przedsiębiorstwo dostarczające energię cieplną dochodziło wartości zużytej energii cieplnej – emitowanej z wewnętrznej instalacji ogrzewania i ciepłej wody – proporcjonalnie do ocieplanej objętości lokali określonej w projekcie budowlanym, bez względu na faktycznie przesłaną do lokalu ilość energii cieplnej?
- 2) Czy art. 27 dyrektywy [2011/83] dopuszcza krajowe uregulowanie prawne, które zobowiązuje odbiorców – będących właścicielami mieszkań w budynkach, w których jest wspólnota mieszkaniowa, którzy zaprzestali korzystania z energii cieplnej, usuwając urządzenia grzewcze ze swych mieszkań lub wzywając pracowników przedsiębiorstwa ciepłowniczego do zablokowania technicznej możliwości emitowania energii przez urządzenie grzewcze – do opłacenia wartości niezamówionej, lecz dostarczonej, energii cieplnej emitowanej z wewnętrznej instalacji ogrzewania i ciepłej wody w budynku?
- 3) Czy takie krajowe uregulowanie prawne skutkuje ustanowieniem nieuczciwej praktyki handlowej w rozumieniu dyrektywy [2005/29]?”.

Sprawa C-725/17

- 37 Od 2 grudnia 2003 r. M.S. Dimitrov jest właścicielem mieszkania w budynku wyposażonym w wewnętrzną instalację ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, która przebiega przez każde mieszkanie we wspólnocie i wychodzi z podstacji abonenckiej wyposażonej we wspólny licznik ciepła.
- 38 Przepływ ciepła zasilający przedmiotową instalację jest dostarczany przez Toplofikatsia Sofia na podstawie umowy wiążącej tę ostatnią ze wspólnotą budynku, w którym znajduje się lokal M.S. Dimitrova. Umowa ta została zawarta w dniu 4 grudnia 2004 r. za pośrednictwem spółki „Termokomplekt” OOD, odpowiedzialnej także za indywidualne rozliczanie zużycia ciepła.
- 39 Ponieważ M.S. Dimitrov nie zapłacił za dostawę ogrzewania i ciepłej wody dostarczonych przez Toplofikatsia Sofia za okres od dnia 1 maja 2014 r. do dnia 30 kwietnia 2016 r., ta ostatnia wniosła do Sofijski rayonen sad (sądu rejonowego w Sofii, Bułgaria) powództwo o zapłatę należnych kwot.

- 40 Zdaniem sądu odsyłającego spór w postępowaniu głównym dotyczy kwestii, czy w niniejszym przypadku powstał stosunek umowny, czy należy opłacić koszty związane z podziałem zużycia i stratami w częściach wspólnych budynku, gdy elementy usługi złożonej, jaką jest dostawa ogrzewania i ciepłej wody, są lub nie są używane, i, wreszcie, czy należy uznać, że właściciel mieszkania położonego w budynku takim jak budynek, którego dotyczy postępowanie główne, jest konsumentem.
- 41 W tym względzie sąd ten wskazuje, że wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2010 r. Konstitutsionen sad (trybunał konstytucyjny, Bułgaria) uznał, że na mocy art. 153 ust. 1 ustawy o prawie energetycznym wszyscy właściciele i posiadacze praw rzeczowych do korzystania z nieruchomości w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonych do podstacji abonenckiej lub do jej samodzielnej części są odbiorcami energii cieplnej i są zobowiązani do zainstalowania na urządzeniach grzewczych znajdujących się w ich nieruchomości urządzeń służących do podziału zużycia energii cieplnej i do uiszczania kosztów związanych ze zużyciem energii cieplnej na warunkach i w oparciu o zasady określone w rozporządzeniu, o którym mowa w tym przepisie.
- 42 Sąd odsyłający zauważa jednak, że strony umowy nie mogą uzgodnić jej postanowień w zakresie, w jakim postanowienia te określa jednostronnie Toplofikatsia Sofia w ogólnych warunkach sprzedaży, a cena jest ustalana w drodze administracyjnej przez Komisia za energiyno i vodno regulirane (komisję regulacji energetyki i wody, Bułgaria). Wobec tego zdaniem owego sądu rozpatrywany stosunek prawny bardziej przypomina zobowiązanie podatkowe niż umowę, biorąc także pod uwagę, że Toplofikatsia Sofia jest podmiotem posiadającym monopol i własnością gminy Sofia (Bułgaria).
- 43 Sąd ów dodaje, że w budynkach objętych wspólnotą mieszkaniową przepisy pozwalają na odcięcie dopływu ciepłej wody i zabezpieczenie kaloryferów w danym mieszkaniu, lecz że nie jest możliwe zaprzestanie ostatniej części usługi świadczonej przez Toplofikatsia Sofia, mianowicie podziału zużycia energii cieplnej.
- 44 W tych okolicznościach Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Jeśli dyrektywa [2011/83] faktycznie wyłącza zastosowanie uregulowań tradycyjnego prawa umów odnoszących się do zawierania umów, to czy wyłącza ona zastosowanie uregulowania dotyczącego tego przewidzianego ustawowo bardzo nietypowego przypadku powstania stosunku umownego?
- 2) Jeśli dyrektywa [2011/83] nie wyłącza zastosowania uregulowania krajowego w tej sytuacji, czy jest to umowa w rozumieniu art. 5 dyrektywy, czy też innego rodzaju stosunek prawny? Bez względu na to, czy jest to umowa, czy wspomniana dyrektywa ma zastosowanie w niniejszym wypadku?
- 3) Czy taki rodzaj umów zawartych de facto jest regulowany tą dyrektywą niezależnie od chwili ich zawarcia, czy też ma ona zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do nowo nabytych mieszkań lub ściślej – nowo wybudowanych mieszkań (przez co należy rozumieć przyłączenia na podstawie żądań połączenia z siecią ciepłowniczą)?
- 4) Jeśli dyrektywa [2011/83] ma zastosowanie, to czy uregulowania krajowe naruszają art. 5 ust. 1 lit. f) w związku z art. 5 ust. 2 regulujące prawo lub zasadniczą możliwość rozwiązania stosunku prawnego?
- 5) W konsekwencji, jeśli nastąpi zawarcie umowy, czy powinna ona mieć określoną formę oraz jaki powinien być zakres informacji, które należy przedstawić odbiorcy (rozumianemu jako indywidualny właściciel mieszkania, a nie jako wspólnota mieszkaniowa)? Czy brak informacji przedstawionej we właściwym czasie i w dostępny sposób wywiera wpływ na powstanie stosunku prawnego?

- 6) Czy niezbędne jest wyraźne żądanie – wyrażona formalnie wola odbiorcy, by stał się on stroną takiego stosunku prawnego?
 - 7) Jeśli zawarto umowę, nieformalną lub formalną, to czy ogrzewanie wspólnych części budynku (w tym klatki schodowej) stanowi część przedmiotu transakcji oraz czy odbiorca zamówił usługę w tej części, gdy nie ma jego wyraźnego żądania w tym względzie, ani nawet żądania całej wspólnoty mieszkaniowej (na przykład w wypadku zdemontowanych grzejników – co jest częstą sytuacją – a biegli nie wskazują na istnienie urządzeń grzewczych we wspólnych częściach budynku)?
 - 8) W świetle powyższych wskazań, czy dla celów stwierdzenia, że właściciel jest odbiorcą, który zażądał ogrzewania wspólnych części budynku, ma znaczenie (wywiera odmienne skutki) okoliczność, że wstrzymał on dostarczanie ciepła do jego osobistego mieszkania?.
- 45 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 8 lutego 2018 r. sprawy C-708/17 i C-725/17 zostały połączone w celu łącznego rozpoznania w ramach pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania wyroku.

Uwagi wstępne

- 46 Należy wskazać, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał musi w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Okoliczność, że sąd krajowy powołał się formalnie w pytaniu prejudycjalnym na określone przepisy prawa Unii, nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał przekazał temu sądowi wszelkie wskazówki dotyczące wykładni, które mogą być pomocne w rozstrzygnięciu rozpatrywanej przez niego sprawy, niezależnie od tego, czy sąd krajowy powołał się na nie w treści pytań. W tym względzie do Trybunału należy wskazanie na podstawie całości informacji przedstawionych przez sąd krajowy, a w szczególności na podstawie uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa Unii, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (wyrok z dnia 12 lutego 2019 r., TC, C-492/18 PPU, EU:C:2019:108, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 47 Po pierwsze, w sprawie C-725/17 pytania zadane przez Sofijski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) dotyczą, w części, sposobów kształtowania umowy dostawy energii cieplnej przez dostawcę ogrzewania sieciowego, a w szczególności braku zgody właściciela mieszkania w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przy zawarciu umowy dostawy energii.
- 48 Zgodnie ze swoim art. 3 ust. 5 dyrektywa 2011/83 nie narusza krajowego ogólnego prawa umów, między innymi, przepisów dotyczących ważności, zawierania lub skutków umowy, w zakresie, w jakim aspekty ogólnego prawa umów nie są regulowane w owej dyrektywie. W motywie 14 wspomnianej dyrektywy uściślono w tym względzie, że z tego powodu nie powinna naruszać prawa krajowego regulującego na przykład zawieranie lub ważność umowy, w szczególności w przypadku braku zgodnych oświadczeń woli.
- 49 Ponadto z informacji przedstawionych przez sądy odsyłające wynika, że postępowania główne dotyczą w szczególności faktu, że N.S. Dimitrova i M.S. Dimitrov kwestionują, opierając się na art. 27 dyrektywy 2011/83, rozliczenia przedstawione im przez dostawcę energii cieplnej, ze względu na to, że indywidualnie nie zamawiali dostarczania tej energii cieplnej i że jej nie używają.
- 50 W świetle tych informacji w pytaniu drugim i trzecim w sprawie C-708/17 oraz w pytaniach w sprawie C-725/17 sądy krajowe zastanawiają się w istocie, czy art. 27 dyrektywy 2011/83 w związku z art. 5 ust. 1 i 5 dyrektywy 2005/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom

krajowym, które przewidują, iż właściciele mieszkania w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do sieci ciepłowniczej są zobowiązani do uczestniczenia w kosztach zużycia energii cieplnej w częściach wspólnych i w instalacji wewnętrznej w budynku, chociaż indywidualnie nie zamawiali dostarczenia ogrzewania i nie używają go w swoich mieszkaniach.

- 51 Po drugie, w celu rozstrzygnięcia sporu zawisłego przed nim w sprawie C-708/17 Rayonen sad Asenovgrad (sąd okręgowy w Asenowgradzie) w pierwszym pytaniu prejudycjalnym zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni przepisów dyrektywy 2006/32, a dokładniej jej art. 13 ust. 2, który przewiduje w szczególności, że państwa członkowskie powinny zapewnić, by rachunki wystawione odbiorcom końcowym energii elektrycznej opierały się na rzeczywistym zużyciu.
- 52 Zgodnie z art. 27 ust. 1 dyrektywy 2012/27, która zastąpiła dyrektywę 2006/32, ta ostatnia dyrektywa została uchylona ze skutkiem od dnia 5 czerwca 2014 r. Podobnie, zgodnie z art. 28 ust. 1 dyrektywy 2012/27 do państw członkowskich należało wprowadzenie w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania tej dyrektywy najpóźniej do dnia 5 czerwca 2014 r. Dyrektywa ta nie zawiera ponadto żadnego szczególnego przepisu dotyczącego stosowania w czasie przepisów dyrektywy 2006/32, które zastąpiła.
- 53 W związku z tym, jako że okoliczności faktyczne sporu w postępowaniu głównym w sprawie C-708/17 dotyczą okresu od dnia 1 listopada 2012 r. do dnia 30 kwietnia 2015 r., jak zauważył rzecznik generalny w pkt 67 opinii, w celu udzielenia użytecznej odpowiedzi sądowi odsyłającemu należy zbadać pytanie pierwsze w sprawie C-708/17 w świetle przepisów dyrektywy 2006/32 i 2012/27.
- 54 Zatem poprzez pytanie pierwsze Rayonen sad Asenovgrad (sąd rejonowy w Asenowgradzie) zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32 i art. 10 ust. 1 dyrektywy 2012/27 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które przewidują, iż w budynku wspólnoty mieszkaniowej rachunki dotyczące zużycia energii cieplnej w odniesieniu do instalacji wewnętrznej są ustalane, dla każdego właściciela w budynku, proporcjonalnie do ogrzewanej objętości jego mieszkania.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego w sprawie C-708/17 oraz pytań w sprawie C-725/17

W przedmiocie możliwości stosowania dyrektywy 2011/83

- 55 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy 2011/83 ma ona zastosowanie do każdej umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, na warunkach i w zakresie określonym w jej przepisach. Zgodnie z tym samym przepisem owa dyrektywa ma zastosowanie również do umów, których przedmiotem jest dostarczanie wody, gazu, energii elektrycznej lub dostarczanie ogrzewania sieciowego, w tym również przez dostawców publicznych, w zakresie, w jakim towary te dostarczane są na podstawie umowy.
- 56 Ponadto art. 2 ust. 1 dyrektywy 2011/83 definiuje pojęcie „konsumenta” jako oznaczające każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych tą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą ani wykonywaniem wolnego zawodu. Trybunał orzekł w tym względzie, że pojęcie to oznacza każdą jednostkę, która nie działa w ramach działalności gospodarczej czy wykonywania zawodu (wyrok z dnia 4 października 2018 r., Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 57 Zasadnicze znaczenie dla celów dokonania wykładni tej dyrektywy ma zatem pojęcie „konsumenta”, a jej przepisy są zasadniczo skonstruowane z punktu widzenia konsumenta jako adresata i ofiary nieuczciwych praktyk handlowych (wyrok z dnia 3 października 2013 r., *Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs*, C-59/12, EU:C:2013:634, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 W niniejszym przypadku z informacji przedstawionych przez sądy odsyłające wynika, że zarówno w sprawie C-708/17, jak i w sprawie C-725/17 istnieje umowa o dostawę energii cieplnej zasilającej budynek wspólnoty mieszkaniowej i że na mocy tej umowy właściciele mieszkań w tej nieruchomości są adresatami rachunków dotyczących zużycia energii cieplnej dla potrzeb instalacji wewnętrznych i części wspólnych rzeczzonego budynku.
- 59 Z połączonej lektury art. 149a ust. 1 i art. 153 ust. 1 ustawy o prawie energetycznym wynika bowiem, że to właściciele i posiadacze prawa rzeczowego dotyczącego użytkowania nieruchomości w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonego do podstacji abonenckiej lub do jej samodzielnej części są klientami dostawcy energii, na mocy zawartej z nim umowy. Tymczasem jeżeli owi właściciele lub owi posiadacze są osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności handlowej lub zawodowej, są oni konsumentami w rozumieniu art. 2 ust. 1 dyrektywy 2011/83. Wynika z tego, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 52 opinii, że umowy rozpatrywane w postępowaniach głównych należą do kategorii umów dotyczących dostarczania ogrzewania sieciowego zawartych pomiędzy przedsiębiorcami i konsumentami w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy.
- 60 Co się tyczy zastosowania *ratione temporis* dyrektywy 2011/83, zawiera ona przepis szczególny, który określa wyraźnie warunki stosowania w czasie jej przepisów. Tak więc art. 28 ust. 2 tej dyrektywy przewiduje, że mają one zastosowanie do umów zawartych po dniu 13 czerwca 2014 r.
- 61 W niniejszym przypadku, w braku w aktach sprawy, którymi dysponuje Trybunał, informacji dotyczących dat zawarcia umów rozpatrywanych w postępowaniu głównym, do sądów krajowych należy ustalenie, czy zostały one zawarte po dniu 13 czerwca 2014 r., w celu ustalenia, czy dyrektywa 2011/83 ma zastosowanie *ratione temporis*.

Co do istoty

- 62 W pytaniach drugim i trzecim w sprawie C-708/17 oraz w pytaniach w sprawie C-725/17 sądy odsyłające zastanawiają się w istocie, czy art. 27 dyrektywy 2011/83 w związku z art. 5 ust. 1 i 5 dyrektywy 2005/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że właściciele mieszkań w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do sieci ciepłowniczej są zobowiązani do uczestniczenia w kosztach zużycia energii cieplnej w częściach wspólnych i w instalacji wewnętrznej w budynku, chociaż indywidualnie nie zamawiali dostarczenia ogrzewania i nie używają go w swoich mieszkaniach.
- 63 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 27 dyrektywy 2011/83 konsument jest zwolniony z obowiązku jakiegokolwiek zapłaty w przypadkach niezamówionego dostarczania towarów, wody, gazu, energii elektrycznej, dostarczania ogrzewania sieciowego lub dostarczania treści cyfrowych, lub niezamówionego świadczenia usług, zakazanych na mocy art. 5 ust. 5 i pkt 29 załącznika I do dyrektywy 2005/29, zaś brak odpowiedzi konsumenta w takim przypadku niezamówionej dostawy lub świadczenia nie stanowi zgody. Jak wynika z motywu 60 dyrektywy 2011/83, praktyka ta stanowi bowiem nieuczciwą praktykę handlową zakazaną przez dyrektywę 2005/29.
- 64 Niezamówione świadczenia zostały zdefiniowane w tym motywie jako „dostarczani[e] konsumentom niezamówionych towarów lub świadczeni[e] na ich rzecz niezamówionych usług”. Trybunał wskazał w tym względzie, że „niezamówioną dostawę” w rozumieniu pkt 29 załącznika I do dyrektywy 2005/29, do którego odesłanie zawiera art. 27 dyrektywy 2011/83, stanowi w szczególności zachowanie

przedsiębiorcy polegające na żądaniu od konsumenta zapłaty za produkt lub usługę, które zostały dostarczone temu konsumentowi, przy czym konsument ten ich nie zamówił (wyrok z dnia 13 września 2018 r., Wind Tre i Vodafone Italia, C-54/17 i C-55/17, EU:C:2018:710, pkt 43).

- 65 Jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 58 opinii, art. 27 dyrektywy 2011/83 ma zatem na celu uniemożliwienie przedsiębiorcy narzucania konsumentowi stosunku umownego, na który nie wyraził on dobrowolnie zgody.
- 66 W niniejszym przypadku art. 133 ust. 2 ustawy o prawie energetycznym stanowi, że przyłączenie instalacji odbiorców w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, odbywa się za pisemną zgodą członków wspólnoty, którzy posiadają co najmniej dwie trzecie własności budynku.
- 67 Ponadto z informacji dostarczonych przez sądy odsyłające wynika, że art. 153 ust. 1 tej ustawy stanowi, iż właściciele i posiadacze prawa rzeczowego dotyczącego użytkowania nieruchomości w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do podstacji abonenckiej lub do jej samodzielnej części są odbiorcami energii cieplnej. Z tego tytułu są oni zobowiązani do zainstalowania urządzeń do rozdziału zużycia energii cieplnej na urządzeniach grzewczych, które znajdują się w ich nieruchomości, oraz do uiszczania kosztów związanych ze zużyciem energii cieplnej. Ponadto art. 153 ust. 6 wspomnianej ustawy uściśla, że odbiorcy zamieszkali w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, którzy odebrną zasilanie w energię ciepłą urządzeń grzewczych znajdujących się w ich lokalu, pozostają odbiorcami energii cieplnej w odniesieniu do ciepła wyemitowanego przez instalację wewnętrzną oraz urządzenia grzewcze zlokalizowane w częściach wspólnych budynku.
- 68 Z przepisów tych wynika, że dostarczanie ogrzewania w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, wynika z zamówienia złożonego w imieniu wszystkich współwłaścicieli, zgodnie z zasadami szczególnymi przewidzianymi w prawie krajowym odnośnie do wspólnoty.
- 69 W tym względzie, jeśli chodzi o okoliczność, że – jak w niniejszym przypadku – zainteresowani współwłaściciele nie uczestniczyli w podjęciu tej uchwały lub się jej sprzeciwili, Trybunał orzekł ostatnio, że w sporze dotyczącym obowiązku zapłaty wynikającego z uchwały zgromadzenia ogólnego współwłaścicieli ustanowionego specjalnie na mocy prawa bułgarskiego, stając się współwłaścicielem budynku i pozostając nim, każdy ze współwłaścicieli zgadza się podporządkować wszystkim przepisom aktu prawnego regulującego daną współwłasność oraz uchwałąm podjętym przez zgromadzenie ogólne współwłaścicieli tego budynku (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, pkt 29).
- 70 W tych okolicznościach zaopatrzenia w energię ciepłą instalacji wewnętrznej i, w konsekwencji, części wspólnych budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, dokonywanego w następstwie podjętej przez wspólnotę mieszkaniową tego budynku uchwały o przyłączeniu go do ogrzewania sieciowego, nie można uznać za niezamówioną dostawę ogrzewania sieciowego w rozumieniu art. 27 dyrektywy 2011/83.
- 71 W świetle tych informacji na pytanie drugie i trzecie w sprawie C-708/17 i na pytania w sprawie C-725/17 należy odpowiedzieć, iż art. 27 dyrektywy 2011/83 w związku z art. 5 ust. 1 i 5 dyrektywy 2005/29 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, iż właściciele mieszkań w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do sieci ciepłowniczej są zobowiązani do uczestniczenia w kosztach zużycia energii cieplnej w częściach wspólnych i w instalacji wewnętrznej w budynku, chociaż indywidualnie nie zamawiali dostarczenia ogrzewania i nie używają go w swoich mieszkaniach.

W przedmiocie pytania pierwszego w sprawie C-708/17

- 72 Poprzez pytanie pierwsze w sprawie C-708/17 Rayonen sad Asenovgrad (sąd rejonowy w Asenowgradzie) zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32 i art. 10 ust. 1 dyrektywy 2012/27 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, iż w budynku wspólnoty mieszkaniowej rachunki dotyczące zużycia energii cieplnej przez instalację wewnętrzną są ustalane, dla każdego właściciela w budynku, proporcjonalnie do ogrzewanej objętości jego mieszkania.
- 73 W celu stwierdzenia niezgodności z prawem Unii takiej metody rozliczania pozwana w postępowaniu głównym w sprawie C-708/17 przypomina, że ta metoda nie pozwala na określenie, w odniesieniu do każdego mieszkańca budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, rzeczywistego zużycia energii cieplnej wyemitowanej przez instalację wewnętrzną przechodzącą przez jego mieszkanie. Tymczasem według niej dyrektywy 2006/32 i 2012/27 nakładają na dostawców energii obowiązek obciążania odbiorcy końcowego kosztami jedynie tego, co rzeczywiście wykorzystał, a zatem wyklucza to rozliczanie obliczane proporcjonalnie do ogrzewanej objętości danego mieszkania.
- 74 Jednakże ani z brzmienia art. 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32 i art. 10 ust. 1 dyrektywy 2012/27, ani z ogólnej systematyki i celu uregulowań, w które przepisy te się wpisują, nie wynika, że nakładają one taki obowiązek.
- 75 Należy bowiem przypomnieć, że celem dyrektyw 2006/32 i 2012/27 jest – jak przypomina, odpowiednio, art. 1 każdej z tych dyrektyw – wspieranie polepszenia efektywności energetycznej. W tym kontekście, i jak wynika z motywów 1 i 20 dyrektywy 2006/32 oraz z motywu 8 dyrektywy 2012/27, cały łańcuch energetyczny – od producenta energii do odbiorcy końcowego, który ją zużywa – powinien brać udział w osiągnięciu tego celu.
- 76 W tym względzie motyw 29 dyrektywy 2006/32 wskazuje, że celu umożliwienia użytkownikom końcowym podejmowania decyzji dotyczących ich indywidualnego zużycia energii w oparciu o pełniejszą wiedzę powinni oni otrzymywać odpowiednią ilość danych o tym zużyciu oraz inne istotne informacje, takie jak informacje o dostępnych środkach poprawy efektywności energetycznej, porównanie profili użytkowników końcowych oraz obiektywne specyfikacje techniczne sprzętu zużywającego energię, w tym sprzętu opartego na „czynniku czwartym” lub podobnego.
- 77 Z tego powodu art. 13 ust. 2 tej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie zapewniają, by w odpowiednich przypadkach rachunki wystawiane przez dystrybutorów energii, operatorów systemu dystrybucji i przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii opierały się na rzeczywistym zużyciu energii.
- 78 W związku z tym, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 74 opinii, użycie w tym przepisie wyrażenia „w odpowiednich przypadkach” wskazuje, że należy je rozumieć w związku z art. 13 ust. 1 wspomnianej dyrektywy.
- 79 Natomiast ten ostatni przepis wskazuje, że w zakresie, w jakim jest to „technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnych oszczędności energii”, państwa członkowskie zapewniają, by odbiorcy końcowi w dziedzinach, w szczególności, energii elektrycznej i ogrzewania sieciowego mogli uzyskać indywidualne liczniki, które dokładnie określają ich rzeczywiste zużycie.
- 80 Z prac przygotowawczych nad dyrektywą 2006/32, w szczególności z raportu Parlamentu Europejskiego z dnia 2 maja 2005 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie efektywności energetycznej w ramach końcowych zastosowań i usług energetycznych (A6-0130/2005), wynika, że prawodawca Unii zamierzał wziąć pod uwagę, przy instalacji indywidualnych liczników umożliwiających określenie rzeczywistego i efektywnego zużycia

przez końcowego odbiorcę, wykonalność takiej instalacji w niekiedy przestarzałych budynkach, uznając, że wykonanie tej instalacji nie zawsze byłoby realistyczne, rozsądne lub proporcjonalne w świetle nadmiernych wydatków, które mogłoby spowodować.

- 81 W związku z tym ponieważ instalacja liczników indywidualnych nie zawsze jest możliwa, same rachunki mogą opierać się na rzeczywistym zużyciu energii jedynie wówczas, gdy jest to technicznie możliwe, co potwierdza zresztą użycie w art. 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32 wyrażenia „w odpowiednich przypadkach”.
- 82 Prace przygotowawcze do dyrektywy 2012/27, w szczególności sprawozdanie Parlamentu Europejskiego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie efektywności energetycznej oraz uchylającej dyrektywy 2004/8/WE i 2006/32/WE z dnia 30 lipca 2012 r. (A7-0265/2012), jasno wskazują, że te same obawy zostały wzięte pod uwagę przez prawodawcę unijnego przy przekształcaniu dyrektywy 2006/32 i odzwierciedlone w art. 9 ust. 1, w art. 9 ust. 3 akapit drugi i trzeci oraz w art. 10 ust. 1 dyrektywy 2012/27.
- 83 Tak więc art. 9 ust. 1 tej dyrektywy wymaga zapewnienia przez państwa członkowskie, by w zakresie, w jakim jest to technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnej oszczędności energii, odbiorcy końcowi energii mieli możliwość nabycia po konkurencyjnych cenach indywidualnych liczników, które dokładnie oddają rzeczywiste zużycie energii. Co się tyczy rozliczeń, art. 10 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewiduje, że w przypadku gdy odbiorcy końcowi nie mają inteligentnych liczników, o których mowa w dyrektywach 2009/72 i 2009/73, państwa członkowskie zapewnią, w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r., by informacje o rozliczeniach były dokładne oraz oparte na rzeczywistym zużyciu, zgodnie z pkt 1.1 załącznika VII, w przypadkach gdy jest to technicznie możliwe i ekonomicznie uzasadnione.
- 84 Należy dodać, że szczególna sytuacja budynków, w których jest wspólnota mieszkaniowa, zaopatrywanych przez sieć ciepłowniczą została uwzględniona przez prawodawcę Unii w dyrektywie 2012/27. Chociaż bowiem art. 9 ust. 3 akapit drugi tej dyrektywy przewiduje, że państwa członkowskie powinny zapewnić, by liczniki zużycia indywidualnego zostały zamontowane w takich budynkach najpóźniej w dniu 31 grudnia 2016 r., ten sam przepis uściśla, że w przypadku gdy zastosowanie indywidualnych liczników nie jest technicznie wykonalne lub nie jest opłacalne, do pomiarów zużycia energii cieplnej na każdym grzejniku stosowane są indywidualne podzielniki kosztów ciepła, chyba że dane państwo członkowskie wykaże, że montaż takich podzielników kosztów ciepła nie byłby opłacalny. W takich przypadkach można rozważyć alternatywne opłacalne sposoby pomiaru zużycia energii cieplnej.
- 85 Jednak w świetle informacji, które zostały podane do wiadomości Trybunału, w takich budynkach wspólnoty mieszkaniowej jak te będące przedmiotem postępowań głównych trudno wyobrazić sobie możliwość pełnego zindywidualizowania rachunków dotyczących ogrzewania, w szczególności w odniesieniu do instalacji wewnętrznej i części wspólnych.
- 86 W odniesieniu w szczególności do instalacji wewnętrznej z informacji tych wynika, że może okazać się trudne, a wręcz niemożliwe, jak twierdzi EVN, dokładne określenie ilości ciepła wyemitowanego przez tę instalację w każdym mieszkaniu. Ilość ta obejmuje bowiem nie tylko ciepło wyemitowane wewnątrz danego mieszkania przez fizyczne elementy instalacji wewnętrznej, takie jak przewody i rury przechodzące przez to mieszkanie, lecz również wymianę ciepłą pomiędzy pomieszczeniami ogrzewanymi i pomieszczeniami nieogrzewanymi. Zatem, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 85 opinii, mieszkania w budynkach, w których jest wspólnota mieszkaniowa, nie są od siebie niezależne pod względem termicznym, ponieważ ciepło krąży między lokalami ogrzewanymi i tymi, które ogrzewa się słabiej lub których nie ogrzewa się wcale.

- 87 Z tego względu technicznie trudne okazuje się umożliwienie indywidualnego określenia dokładnego zużycia przez każdego mieszkańca danego budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, energii cieplnej emitowanej przez instalację wewnętrzną.
- 88 W odniesieniu do metody obliczania opłat za zużycie energii cieplnej w budynkach, w których jest wspólnota mieszkaniowa, należy zauważyć, że państwa członkowskie dysponują szerokim zakresem swobody. Zarówno bowiem z motywu 12 i z art. 1 dyrektywy 2006/32, jak i z motywu 20 i art. 1 dyrektywy 2012/27 wynika bowiem, że obie te dyrektywy mają na celu zapewnienie państwom członkowskim wspólnych ram, które umożliwią im podjęcie odpowiednich środków w celu zmniejszenia zużycia energii, pozostawiając im jednocześnie swobodę wyboru sposobów wdrożenia (zob. podobnie wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., *Saras Energía*, C-561/16, EU:C:2018:633, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 89 W związku z tym art. 9 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy 2012/27 przewiduje, że państwa członkowskie mają możliwość wprowadzenia przejrzystych zasad podziału kosztów zużycia energii cieplnej lub ciepłej wody, w szczególności w celu odróżnienia kosztów wynikających ze zużycia, odpowiednio, ciepłej wody na potrzeby domowe, strat energii cieplnej w instalacji w budynku energii cieplnej do celów ogrzewania powierzchni wspólnych i energii cieplnej do celów ogrzewania mieszkań.
- 90 W niniejszym zaś przypadku przepisy krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym wydają się odpowiadać wskazówkom zawartym w tym przepisie, ponieważ przewidują one, że koszty związane ze zużyciem energii cieplnej są rozdzielane pomiędzy koszty odpowiadające ciepłu emitowanemu przez instalację wewnętrzną, koszty związane z energią cieplną przeznaczoną do ogrzewania wspólnych części i koszty energii cieplnej przeznaczonej do ogrzewania nieruchomości indywidualnych.
- 91 Zatem, biorąc pod uwagę szeroki zakres swobody przyznany państwom członkowskim, należy stwierdzić, że dyrektywa 2006/32 i dyrektywa 2012/27 nie stoją na przeszkodzie temu, aby obliczanie ciepła emitowanego przez instalację wewnętrzną było dokonywane w sposób proporcjonalny do ogrzewanej objętości każdego mieszkania.
- 92 W świetle powyższych ustaleń na pytanie pierwsze w sprawie C-708/17 trzeba odpowiedzieć, że art. 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32 i art. 10 ust. 1 dyrektywy 2012/27 należy interpretować w ten sposób, iż nie stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że w budynku wspólnoty mieszkaniowej rachunki dotyczące zużycia energii cieplnej przez instalację wewnętrzną są ustalane, dla każdego właściciela mieszkania w budynku, proporcjonalnie do ogrzewanej objętości jego mieszkania.

W przedmiocie kosztów

- 93 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądami odsyłającymi, do nich zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 27 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w związku z art. 5 ust. 1 i 5 dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE)**

nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywy o nieuczciwych praktykach handlowych”) należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, iż właściciele mieszkań w budynku, w którym jest wspólnota mieszkaniowa, przyłączonym do sieci ciepłowniczej są zobowiązani do uczestniczenia w kosztach zużycia energii cieplnej w częściach wspólnych i w instalacji wewnętrznej w budynku, chociaż indywidualnie nie zamawiali dostarczenia ogrzewania i nie używają go w swoich mieszkaniach.

- 2) Artykuł 13 ust. 2 dyrektywy 2006/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych oraz uchylającej dyrektywę Rady 93/76/EWG i art. 10 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE należy interpretować w ten sposób, iż nie stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że w budynku wspólnoty mieszkaniowej rachunki dotyczące zużycia energii cieplnej przez instalację wewnętrzną są ustalane, dla każdego właściciela mieszkania w budynku, proporcjonalnie do ogrzewanej objętości jego mieszkania.

Podpisy